

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

દિલાવર સિંહ

વિરુદ્ધ

પરવિંદર સિંહ @ઈક્બાલ સિંહ અને અન્ય

નવેમ્બર ૮, ૨૦૦૫

[એચ. કે. સેમા અને જી. પી. માથુર, ન્યાયમૂર્તિ]

બ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮:

કલમ ૧૮ અને ૧૩ (૨)–જાહેર સેવકની કાર્યવાહી–અગાઉની મંજૂરીની જરૂરિયાત–બે આરોપી–કાર્યવાહી માટે મંજૂરી માત્ર એક જ આરોપીની તરફેણમાં–અપીલકર્તાની તરફેણમાં કલોઝર રિપોર્ટ, અન્ય આરોપી–અપીલકર્તાને સહ–આરોપી તરીકે બોલાવવા માટે કલમ ૩૧૮ સી. આર. પી.

સી. હેઠળ પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને નકારી કાઢવી-કાર્યવાહી માટે અપીલકર્તાને સમન્સ મોકલવા માટે હાઈકોર્ટના નિર્દેશ સામે સુધારો-પકડની માન્યતા, અમાન્ય-અપીલકર્તા કે જેની કાર્યવાહી માટે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી, તેનો સામનો કરવા માટે સમન્સ મોકલી શકાતું નથી. કાર્યવાહી-આ કાયદો એક વિશેષ કાયદો હોવાથી, તેની કલમ ૧૯ કલમ ૧૯૦ અથવા ૩૧૯ સી. આર. પી. સી. માં સમાવિષ્ટ સામાન્ય જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે-આ અધિનિયમ હેઠળ ગુનાની સુનાવણી કરતી વખતે વિશેષ ન્યાયાધીશ, અન્ય વ્યક્તિને સમન્સ મોકલી શકતા નથી અને કલમ ૩૧૯ સી. આર. પી. સી. હેઠળ સત્તાનો કથિત ઉપયોગ કરીને તેની સામે કાર્યવાહી કરી શકે છે જો આવા વ્યક્તિની કાર્યવાહી માટે યોગ્ય અધિકારી દ્વારા કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી ન હોય-કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩-સેક્શન ૧૯૦ અને ૩૧૯.

મેક્સિમ્સ-"જનરલિયા સ્પેકિલિબસ નોન એલિમેન્ટન્ટ"-નો ઉપયોગ

પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા બે પોલીસ અધિકારીઓ-અપીલકર્તા એસ. આર. ઓ. અને એ. એસ. આઈ. સામે દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ અનુસાર, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ કેસ

નોંધવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ તપાસ પછી, એ. એસ. આઈ. સામે જ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમના પર કાર્યવાહી કરવા માટે કાયદાની કલમ ૧૯ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી પાસેથી જરૂરી મંજૂરી મેળવવામાં આવી હતી, અપીલકર્તાની સામે કાર્યવાહી કરવા માટે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી, તેના બદલે તપાસ અધિકારીના અભિપ્રાયમાં તેણે કોઈ ગુનો કર્યો ન હોવાથી તેની તરફેણમાં કલોઝર રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી નંબર ૧ નું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યા પછી, તેણે અપીલકર્તાને આ કેસમાં સહ-આરોપી તરીકે બોલાવવા માટે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી, પરંતુ વિશેષ ન્યાયાધીશે અરજીને ફગાવી દીધી હતી. તેની વિરુદ્ધ પુનરીક્ષણ અરજીને હાઈકોર્ટ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને અપીલકર્તાને બોલાવવા અને કાયદા અનુસાર તેના પર કેસ ચલાવવા માટે નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો.

વર્તમાન અપીલમાં જે પ્રશ્ન ઊભો થયો છે તે છે, ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ અપીલકર્તાની કાર્યવાહી માટે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૯ હેઠળ મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં, શું અપીલકર્તાને સુનાવણીનો સામનો કરવા માટે સમન્સ મોકલી શકાય છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે કહ્યું:

૧.૧.અપીલકર્તાને બોલાવવાનો અને તેની સામે કાર્યવાહી કરવાનો
હાઇકોર્ટનો વિવાદિત આદેશ કાયદામાં સ્પષ્ટ રીતે ખોટો છે.

[૮૮-બી]

૧.૨.બ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૯ની
પેટા-કલમ (૧) આ પેટા-કલમની કલમ (એ) થી (સી) માં ગણેલ સક્ષમ
અધિકારીની અગાઉની મંજૂરી સિવાય, કલમ ૭,૧૦, ૧૧,૧૩ અને ૧૫ હેઠળ
જાહેર સેવક દ્વારા કથિત રીતે આચરવામાં આવેલા ગુનાની નોંધ લેવાની
અદાલતની સત્તા પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ ઊભો કરે છે. જો પેટા-કલમને સંપૂર્ણ રીતે
વાંચવામાં આવે, તો તે સ્પષ્ટપણે બતાવશે કે ચોક્કસ આરોપીના સંબંધમાં
કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપવી પડશે અને મંજૂરી આપવામાં આવ્યા પછી જ કોર્ટને
કલમ ૭,૧૦,૧૧,૧૩ અને ૧૫ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાની નોંધ લેવાની ક્ષમતા
મળે છે. પ્રતિવાદી દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી રીતે કલમને વાંચવી શક્ય નથી કે
૧। 'એક આરોપી સામે કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપવામાં આવી છે, અન્ય કોઈ
પણ જાહેર સેવક કે જેના માટે કાર્યવાહી માટે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી નથી,
તેને પણ કાર્યવાહીનો સામનો કરવા માટે બોલાવી શકાય છે.(૮૮-બી-ડી)

એસ. સી. દ્વારા ૨૯/૯/૨૦૦૫ પર નક્કી કરાયેલ ગોવા રાજ્ય વિરુદ્ધ બાબુ થોમસ (સી. આર. એલ. અપીલ નંબર ૨૧૫/૨૦૦૪) પર આધાર રાખ્યો હતો.

રાજ્ય દ્વારા સી. બી. આઈ. વિરુદ્ધ રાજ કવમાર જૈન, [૧૯૯૮] ૬ એસ. સી. સી. ૫૫૧ અને જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, એ. આઈ. આર. (૧૯૫૮) એસ. સી. ૧૨૪ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૧.પ્રતિવાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ કે અદાલત ગુનાની નોંધ લે છે અને ગુનેગારની નહીં, મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૧૯૦ સીઆરપીસી [૮૯-સી] હેઠળ ગુનાની નોંધ લે છે.

૨.૨.ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ કાયદો એક વિશેષ કાયદો છે અને પ્રસ્તાવના દર્શાવે છે કે આ કાયદો ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ સંબંધિત કાયદાને મજબૂત કરવા અને તેમાં સુધારો કરવા માટે અને તેની સાથે જોડાયેલી બાબતો માટે ઘડવામાં આવ્યો છે.અહીં, મેક્સિમ જનરલિયા સ્પેશિયાલિબસ નોન એલિમેન્ટન્ટમાં વ્યક્ત કરેલ સિદ્ધાંત લાગુ થશે, જેનો અર્થ છે કે જો કોઈ ચોક્કસ બાબત પર વિશેષ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય, તો તે બાબતને સામાન્ય જોગવાઈઓમાંથી બાકાત રાખવામાં આવે છે.તેથી, કાયદાની કલમ ૧૯ની

જોગવાઈઓ કલમ ૧૯૦ અથવા કલમ ૩૧૯ સી. આર. પી. સી. એ. માં સમાવિષ્ટ સામાન્ય જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડિંગ અસર કરશે, બ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ હેઠળ ગુનાની સુનાવણી કરતી વખતે વિશેષ ન્યાયાધીશ, અન્ય વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવી શકશે નહીં અને કલમ ૩૧૯ સી. આર. પી. સી. હેઠળ સત્તાના કથિત ઉપયોગમાં તેની સામે કાર્યવાહી કરી શકશે નહીં.[૮૯-ડી, ઇ, એફ]

રઘુબંસ દુબે વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એ. આઈ. આર. (૧૯૬૭) એસ. સી. ૧૧૬૭, વિશિષ્ટ.

વેંકટેશ્વર રાવ વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર, એ. આઈ. આર. (૧૯૬૬) એસ. સી. ૮૨૮; બિહાર રાજ્ય વિરુદ્ધ યોગેન્દ્ર સિંહ, એ. આઈ. આર. (૧૯૮૨) એસ. સી. ૮૮૨ અને મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ વિરુદ્ધ પરિતોષ કુમાર શેઠ, એ. આઈ. આર. (૧૯૮૪) એસ. સી. ૧૫૪૩ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:ક્રિમિનલ અપીલ નંબર્સ ૮૮૨-૮૮૩/૨૦૦૩.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના સીઆરએલ આર નંબર ૫૫૩/૨૦૦૨ માં ૩/૭/૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી અને સીઆરએલ આર નંબર ૫૫૩/૨૦૦૨ માં સીઆરએલ વિવિધ નંબર ૪૩૨૪૧/૨૦૦૨ માં ૪/૩/૨૦૦૩ ના આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે સુધીર નંદરાજોગ, સુજીત કે. સિંહ, અભિષેક અગ્રવાલ અને ગગન ગુપ્તા.

પ્રતિવાદી માટે સી. એલ. સાહુ.

રાજ્ય માટે બિમલ રોય જાડ માટે એ. એસ. સોહલ અને હાર્પ્રેટ એસ. સંધુ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયાધીશ જી. પી. માથુર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૧. આ અપીલ, વિશેષ રજા દ્વારા, પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૩/૭/૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને આદેશ સામે પસંદ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા પ્રતિવાદી પરવિંદર સિંહ @ઈકબાલ સિંહ દ્વારા દાખલ કરાયેલ

ક્રિમિનલ રિવિઝન પિટિશન નંબર ૫૫૩/૨૦૦૨ ને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને અપીલકર્તાને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ કાર્યવાહીનો સામનો કરવા માટે બોલાવવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાએ કલમ ૪૮૨ સીઆરપીસી હેઠળ એ આધાર પર અરજી દાખલ કરી હતી કે તેને સુધારાની નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી અને તેની સામે એકપક્ષીય મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, પરંતુ અરજીને ૪/૩/૨૦૦૩ ના આદેશ દ્વારા આ નિરીક્ષણ સાથે બરતરફ કરવામાં આવી હતી કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળ સમીક્ષા માટે કોઈ જોગવાઈ નથી. અપીલકર્તાએ ઉપરોક્ત આદેશને પણ પડકાર ફેંક્યો છે.

૨. વર્તમાન અપીલને જન્મ આપતા મૂળભૂત તથ્યોનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે. પત્ની દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદ પર પરવિંદર સિંહ @ઈકબાલ સિંહ સામે આઈપીસીની કલમ ૪૦૬/૪૮૮-A હેઠળ કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો. ૨૭/૦૧/૨૦૦૦ પર પરવિંદર સિંહ @ઈકબાલ સિંહ એસએસપી બર્નાલાને ફરિયાદ કરી હતી કે ૨૩/૦૧/૨૦૦૦ પર, એ. એસ. આઈ. અને હોમ ગાર્ડ જસબીર સિંહ સ્કૂટર પર તેમના ઘરે આવ્યા હતા અને બળજબરીથી તેમને બર્નાલા પોલીસ સ્ટેશન લઈ ગયા હતા. તેને માર મારવામાં આવ્યો હતો અને ત્રાસ આપવામાં આવ્યો હતો અને તેને થર્ડ ડિગ્રી પદ્ધતિઓનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. તેમના કેટલાક સંબંધીઓ, જેમ કે જરનૈલ સિંહ, સુખદેવ સિંહ, સાધુ સિંહ

ત્રેવાલ અને સુખદેવ સિંહ વિર્ક પોલીસ સ્ટેશનમાં આવ્યા અને પોલીસ કર્મચારીઓને તેમને મારવા કે ત્રાસ ન આપવા વિનંતી કરી. ફરિયાદમાં એવો પણ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે એએસઆઈ, જસબિર સિંહે તેમને કહ્યું હતું કે તેઓએ દિલાવર સિંહ, એસ. એચ. ઓ. સાથે વાત કરવી જોઈએ, જે ત્યાં ખુરશી પર બેઠા હતા. ત્યારબાદ દિલાવર સિંહે પરવિંદર સિંહને મુક્ત કરવા માટે ૨૦,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ માંગી હતી. ત્યારબાદ તેમના સંબંધીઓ રકમ લાવ્યા, જેમાંથી ૧૫,૦૦૦ રૂપિયા દિલાવર સિંહને ઓફર કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ તેમણે કહ્યું કે, પૈસા એ. એસ. આઈ. જસબિર સિંહને સોંપવામાં આવી શકે છે. ૧૫,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ એએસઆઈ જસબિર સિંહને આપવામાં આવી હતી, જેમણે તે જ રકમ પોતાના કોટના બિસ્સામાં રાખી હતી. પરવિંદર સિંહની તબીબી તપાસ ૨૮/૧/૨૦૦૦ પર કરવામાં આવી હતી અને કલમ ૧૩ (૨) પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ (ત્યારબાદ "ધ એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) હેઠળ કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો. તપાસ બાદ માત્ર એ. એસ. આઈ. જસબીર સિંહ સામે જ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. દિલાવર સિંહ એસ. એચ. ઓ. સામે કલોઝર રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તપાસ અધિકારીના મતે તેણે કોઈ ગુનો કર્યો નથી. અહીં ઉલ્લેખ કરી શકાય છે કે એ. એસ. આઈ. જસબિર સિંહ સામે કાર્યવાહી કરવા માટે કાયદાની કલમ ૧૯ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી પાસેથી જરૂરી મંજૂરી મેળવવામાં આવી હતી. નિવેદન પછી ફરિયાદી પરવિંદર સિંહની નોંધ લેવામાં આવી હતી, તેણે આ કેસમાં સહ-

આરોપી તરીકે એસ. એચ. ઓ. દિલાવર સિંહને બોલાવવા માટે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. પક્ષકારોના વકીલને સાંભળ્યા પછી, વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે ૭/૧/૨૦૦૨ ના આદેશ દ્વારા અરજીને ફગાવી દીધી. પરવિંદર સિંહે ઉપરોક્ત આદેશ સામે પુનરીક્ષણ અરજી દાખલ કરી હતી જેને હાઈકોર્ટ દ્વારા તારીખ ૩/૭/૨૦૦૨ ના વિવાદિત આદેશ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી છે અને દિલાવર સિંહને બોલાવવા અને કાયદા અનુસાર તેમના પર કેસ ચલાવવા માટે નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો છે.

૩. અપીલકર્તાના જાણકાર વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૯ હેઠળ અપીલકર્તાની સામે ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ કાર્યવાહી કરવા માટે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી નથી અને મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં, અપીલકર્તાને સુનાવણીનો સામનો કરવા માટે સમન્સ મોકલી શકાતું નથી. પ્રતિવાદી પરવિંદર સિંહના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે કલમ ૧૯ની પેટા-કલમ (૧) ના પ્રારંભિક ભાગમાં વપરાયેલી ભાષા એ છે કે "કોઈ પણ અદાલત કલમ ૭, ૧૦, ૧૧ ૧૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાની નોંધ લેશે નહીં". અને વર્તમાન કેસમાં એ. એસ. આઈ. જસબીર સિંહ વિરુદ્ધ વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા ગુનાની નોંધ પહેલેથી જ લેવામાં આવી હતી અને આ સંજોગોમાં, અપીલકર્તા દિલાવર સિંહ સામે કોઈ નવી મંજૂરીની જરૂર નહોતી. વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે અદાલત

ગુનેગારની નહીં પણ ગુનાની નોંધ લે છે અને એકવાર એએસઆઈ જસબીર સિંહ સામે કાયદેસરની નોંધ લેવામાં આવે છે, જેમના માટે કાર્યવાહીની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, અપીલકર્તા દિલાવર સિંહ સામે પણ કાર્યવાહીમાં કોઈ અવરોધ નથી. ગુનાની નોંધ લેવામાં આવે છે અને ગુનેગારની નહીં તેવી રજૂઆતના સમર્થનમાં, રઘુબંસ દુબે વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એ આઈ આર (૧૯૬૭) એસ સી ૧૧૬૭ માં કરવામાં આવેલા કેટલાક અવલોકનો પર આધાર રાખવામાં આવે છે, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે એકવાર મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા નોંધ લેવામાં આવે, તે ગુનાની નોંધ લે છે, ગુનેગારોની નહીં; એકવાર તે ગુનાની નોંધ લે તે પછી ગુનેગારો ખરેખર કોણ છે તે શોધવાની તેની ફરજ છે અને એકવાર તે નિષ્કર્ષ પર આવે છે કે પોલીસ દ્વારા મોકલવામાં આવેલી વ્યક્તિઓ સિવાય અન્ય કેટલીક વ્યક્તિઓ સામેલ છે, તે તેની ફરજ છે. તે વ્યક્તિઓ સામે કાર્યવાહી કરવી. વિદ્વાન વકીલે એ પણ રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદી પ્રતિવાદીએ કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ અપીલકર્તાને બોલાવવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી, જે અદાલતને આરોપીને બોલાવવા અને તેની સામે કાર્યવાહી કરવાની વ્યાપક સત્તા આપે છે જો તે પુરાવા પરથી દેખાય કે કોઈ પણ વ્યક્તિ આરોપી ન હોય તો તેણે કોઈ ગુનો કર્યો છે જેના માટે આવી વ્યક્તિ પર આરોપી સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય.

જ. અમારા મતે, અપીલકર્તાના વિંદ્ધાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલી દલીલ સારી રીતે સ્થાપિત છે. કાયદાની કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૧), જે વિવાદમાં વિવાદ માટે સુસંગત છે, તે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૮.કાર્યવાહી માટે અગાઉની મંજૂરી જરૂરી છે.-(૧) કોઈ પણ અદાલત અગાઉની મંજૂરી સિવાય, કલમ ૭, ૧૦, ૧૧, ૧૩ અને ૧૫ હેઠળ જાહેર સેવક દ્વારા કથિત રીતે આચરવામાં આવેલા ગુનાની નોંધ લેશે નહીં.

(એ) એવી વ્યક્તિના કિસ્સામાં કે જે સંઘની બાબતોના સંબંધમાં કાર્યરત છે અને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અથવા તેની મંજૂરી સિવાય તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરી શકાતી નથી;

(બી) એવી વ્યક્તિના કિસ્સામાં કે જે રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં કાર્યરત છે અને તે રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા તેની મંજૂરી સિવાય તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરી શકાતી નથી;

(સી) અન્ય કોઈ વ્યક્તિના કિસ્સામાં, તેને તેના હોદ્દા પરથી દૂર કરવા માટે સક્ષમ અધિકારી.

આ કલમ આ પેટા-કલમની કલમો (એ) થી (સી) માં ગણાયેલ સક્ષમ અધિકારીની અગાઉની મંજૂરી સિવાય, કલમ ૭, ૧૦, ૧૧, ૧૩ અને ૧૫ હેઠળ જાહેર સેવક દ્વારા આચરવામાં આવેલા કથિત ગુનાની નોંધ લેવાની અદાલતની સત્તા પર સંપૂર્ણ અવરોધ ઊભો કરે છે. જો પેટા-કલમને સંપૂર્ણ રીતે વાંચવામાં આવે, તો તે સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવશે કે ચોક્કસ આરોપીના સંબંધમાં કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપવી પડશે અને મંજૂરી આપવામાં આવ્યા પછી જ કોર્ટને કલમ ૭, ૧૦, ૧૧, ૧૩ અને ૧૫ હેઠળ સજા પામેલા ગુનાની નોંધ લેવાની ક્ષમતા મળે છે. પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી રીતે કલમને વાંચવું શક્ય નથી કે જો એક આરોપી સામે કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હોય, તો અન્ય કોઈ પણ જાહેર સેવક કે જેના માટે કાર્યવાહી માટે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી નથી, તેને પણ કાર્યવાહીનો સામનો કરવા માટે બોલાવી શકાય છે.

પ. રાજ્યમાં સી. બી. આઈ. વિરુદ્ધ રાજ કુમાર જૈન, [૧૯૯૮] ૬ એસ. સી. સી. ૫૫૧ દ્વારા, અદાલત ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૬ (૧) ના અવકાશની તપાસ કરી રહી હતી, જે અધિનિયમની કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૧) જેવી જ છે. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૬ (૧) ની જોગવાઈઓને ટાંકીને, તે અહેવાલના પેરા ૫ હેઠળ દર્શાવવામાં આવી હતી:

"પ.ઉપરોક્ત કલમના સાદા વાંચન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અદાલત યોગ્ય અધિકારીની મંજૂરી વિના તેમાં ઉલ્લેખિત ગુનાઓની નોંધ લઈ શકતી નથી. ઉપરોક્ત કલમને લાગુ કરતી વખતે, વિધાનસભાએ જાહેર સેવકોને તેમના સત્તાવાર કાર્યોના નિર્વહનમાં વાજબી રક્ષણ પૂરું પાડવાનું વિચાર્યું હતું જેથી તેઓ તેમની ફરજો અને જવાબદારીઓ ત્રાસદાયક અને બિનજરૂરી કાર્યવાહી દ્વારા અવરોધરહિત રીતે નિભાવી શકે.

૬. જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, એ. આઈ. આર. (૧૯૫૮) એસ. સી. ૧૨૪માં ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૫ (૧) (ડી) હેઠળ આરોપી સામે કાર્યવાહી કરવા માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, પરંતુ ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૫ (૧) (એ) હેઠળ તેની સામે કાર્યવાહી કરવા માટે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૫ (૧) (એ) હેઠળ આરોપી સામે કાર્યવાહી માટે કોઈ સંજ્ઞાન લઈ શકાતું નથી, કારણ કે ઉપરોક્ત ગુનાના સંદર્ભમાં કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી, પરંતુ આરોપી સામે ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૫ (૧) (ડી) હેઠળ કાર્યવાહી કરી શકાય છે કારણ કે ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ કાર્યવાહી માટે માન્ય મંજૂરી હતી.

૭. ૨૦૦૪ની સી. આર. એલ. અપીલ નંબર ૨૧૫ (ગોવા રાજ્ય વિરુદ્ધ બાબુ થોમસ) માં આ ખંડપીઠે ૨૯/૦૯/૨૦૦૫ પર નિર્ણય આપ્યો હતો, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે વિશેષ ન્યાયાધીશે ગુનાની નોંધ લીધી હતી તે તારીખે માન્ય મંજૂરીની ગેરહાજરીમાં, સંજ્ઞાન લેવાનું અધિકારક્ષેત્ર વગરનું અને સંપૂર્ણપણે અમાન્ય હતું. કાયદાની આ સ્થાયી સ્થિતિ હોવાથી, અપીલકર્તાને સમન્સ પાઠવવાનો અને એ. એસ. આઈ. સાથે તેની સામે કાર્યવાહી કરવાનો હાઈકોર્ટનો વિવાદિત આદેશ કાયદામાં સ્પષ્ટ રીતે ખોટો છે.

૮. પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ કે અદાલત ગુનાની નોંધ લે છે અને ગુનેગારની નહીં, જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૧૯૦ સીઆરપીસી હેઠળ ગુનાની નોંધ લે છે ત્યારે તે યોગ્ય છે. આ અદાલત દ્વારા રઘુબંસ દુબે વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર (ઉપરોક્ત) માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો પણ તે સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યા હતા. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ કાયદો એક વિશેષ કાયદો છે અને પ્રસ્તાવના દર્શાવે છે કે આ કાયદો ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અને તેની સાથે સંબંધિત બાબતોને લગતા કાયદાને મજબૂત કરવા અને તેમાં સુધારો કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો છે. અહીં, મેક્સિમ જનરલિયા સ્પેશિયાલિઝસ નોન એલિમેન્ટન્ટમાં વ્યક્ત કરેલ સિદ્ધાંત લાગુ થશે, જેનો અર્થ છે કે જો કોઈ ચોક્કસ બાબત પર વિશેષ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય, તો તે બાબતને સામાન્ય જોગવાઈઓમાંથી બાકાત રાખવામાં આવે છે. (વેંકટેશ્વર રાવ

વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર, એ. આઈ. આર. (૧૯૬૬) એસ. સી. ૮૨૮, બિહાર રાજ્ય વિરુદ્ધ યોગેન્દ્ર સિંહ, એ. આઈ. આર. (૧૯૮૨) એસ. સી. ૮૮૨ અને મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ વિરુદ્ધ પરિતોષ કુમાર શેઠ, એ. આઈ. આર. (૧૯૮૪) એસ. સી. ૧૫૪૩ જુઓ.)તેથી, કાયદાની કલમ ૧૯ની જોગવાઈઓ કલમ ૧૯૦ અથવા ૩૧૯ સી. આર. પી. સી. એ. માં સમાવિષ્ટ સામાન્ય જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડિંગ અસર કરશે, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ હેઠળ ગુનાની સુનાવણી કરતી વખતે વિશેષ ન્યાયાધીશ, અન્ય વ્યક્તિને સમન્સ મોકલી શકતા નથી અને કલમ ૩૧૯ સી. આર. પી. સી. હેઠળ સત્તાના કથિત ઉપયોગમાં તેની સામે કાર્યવાહી કરી શકે છે, જો યોગ્ય અધિકારી દ્વારા આવા વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવા માટે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી ન હોય, કારણ કે તે વ્યક્તિ દ્વારા ગુનાની નોંધ લેવા માટે મંજૂરીનું અસ્તિત્વ અનિવાર્ય છે.

૯. ઉપર જણાવેલા કારણોસર, અમારો અભિપ્રાય છે કે અપીલકર્તા દિલાવર સિંહને સમન્સ પાઠવવાનો હાઈકોર્ટનો વિવાદિત આદેશ સંપૂર્ણપણે ગેરકાયદેસર છે અને તેને ટકાવી શકાતો નથી. અપીલને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવે છે. હાઈકોર્ટના ૩/૭/૨૦૦૨ ના વિવાદિત આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને વિશેષ ન્યાયાધીશ, બામાલાના ૭/૧/૨૦૦૨ ના આદેશને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.

બી. બી. બી. અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*